

6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. Зіньковський Ю.Ф. Особливості сучасної парадигми вищої технічної освіти/ Ю.Ф. Зіньковський, Г.О. Мірських // Вісник Національного технічного університету України «КПІ» Серія – Радіотехніка. Радіоапаратобудування.– 2010.– №40.– С. 154–160

8. Калашнікова С.А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства : монографія / С.А. Калашнікова ; Київ. ун–т ім. Бориса Грінченка. — Київ : Київ. ун–т ім. Бориса Грінченка, 2010. — 379 с.

9. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія/ Ю.М. Рашкевич; Нац. ун–т «Львівська політехніка». — Львів : Вид–во Львів. політехніки, 2014. — 166 с.

УДК 339.976:336.227.3

А.В. МАКСИМЕНКО,

к.е.н, доцент кафедри міжнародного обліку і аудиту

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

Офшорні центри як інструмент міжнародного податкового планування

Уточнено концептуальні підходи до трактування сутності офшорних центрів. Визначено сутнісні характеристики та роль офшорних центрів як інструменту міжнародного податкового планування. Узагальнено критерії визнання офшорів та визначено особливості рейтингів міжнародних організацій за привабливістю податкового середовища. Акцентовано зусилля світової спільноти щодо протидії офшорним схемам.

Ключові слова: податкове навантаження, податкове регулювання, офшорні центри, офшорні схеми.

А.В. МАКСИМЕНКО,

к.э.н, доцент кафедры международного учета и аудита

ДВНЗ «Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана»

Оффшорные центры как инструмент международного налогового планирования

Уточнены концептуальные подходы к трактовке сущности оффшорных центров. Определены сущностные характеристики и роль оффшорных центров как инструмента международного налогового планирования. Обобщены критерии признания оффшоров и определены особенности рейтингов международных организаций по привлекательности налоговой среды. Акцентированы усилия мирового сообщества по противодействию оффшорным схемам.

Ключевые слова: налоговая нагрузка, налоговое регулирование, оффшорные центры, оффшорные схемы.

A. MAKSYMENKO,

Ph.D. in Economics, Associate Professor,

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Offshore centers are an instrument of international tax planning

The conceptual approaches to the interpretation of the essence of offshore centers are specified. The essential characteristics and the role of offshore centers as an instrument of international tax planning are determined. The criteria of recognition of offshore are generalized and the peculiarities of ratings of international organizations are determined due to the attractiveness of the tax environment. The efforts of the world community to counteract offshore schemes are accentuated.

Keywords: tax burden, tax regulation, offshore centers, offshore schemes.

Постановка проблеми. У зв'язку зі значним податковим навантаженням у більшості країн світу, компанії все частіше змушені шукати мож-

ливі шляхи зменшення податкового тиску. Саме тому протягом останніх років все більшої актуальності набуває використання такого фінансо-

вого інструменту як міжнародне податкове планування. Одним із найпопулярніших шляхів для мінімізації податків є виведення капіталу в офшорні зони (юрисдикції).

У суспільстві склався стереотип, який нам постійно нав'язується світовою спільнотою, про те, що офшорні зони використовуються лише як спосіб відмивання брудних грошей та незаконних прибутків, що були отримані від злочинної діяльності. В меншій мірі увага суспільства звертається на той факт, що офшорні зони (в широкому розумінні) надають компаніям хорошу можливість для заощадження значної кількості капіталу за рахунок розумного використання такого фінансового інструменту як податкове планування. У своїй роботі вважаю за необхідне звернути увагу саме на другий, не так широко розкритий, аспект офшорних зон, який є досить актуальним для компаній.

Питання вибору фінансового механізму використання офшору, який дозволив би здійснити оптимальне податкове планування у сучасних умовах для компаній є надзвичайно важливим. Звісно не можна не звернути увагу на те, що кожна компанія є унікальною, тому не існує стандартизованих загальних методів використання офшорів. У кожному випадку необхідною є адаптація до конкретної ситуації. Процес планування офшорних схем є одним з найефективніших способів оптимізації діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання проблематики офшорної діяльності, виходячи з різнобічності цього явища і можливості віднесення його до різних сфер діяльності тією чи іншою мірою досліджували у своїх працях такі вітчизняні автори як Редзюк Є.В., Корнієнко П.С., Вергун Є.А, Козак Ю.Г, Мозговий Т.Є., Комар І.С. та інші.

Під час даного дослідження також були використані розробки зарубіжних учених, таких, як Fichtner J., Park Y. S., Errico L., Musalem A., Prem S. та інші, які висвітлюють різні аспекти застосування офшорних центрів у податковому плануванні.

Однак ряд серйозних проблем виявився поза увагою зазначених учених, а деякі з напрямів характеризуються наявністю суперечливих суджень. Зокрема потребують уточнення критерії віднесення до офшорів, визначення особливостей рейтингів міжнародних організацій за привабливістю податкового середовища

Мета статті полягає в конкретизації сутнісних характеристик офшорних центрів та узагальнення підходів до рейтингування офшорних зон.

Виклад основного матеріалу. В останні роки спостерігається все більш широке визнання суспільством, та зокрема науковцями, необхідності поліпшення розуміння суті діяльності офшорних фінансових центрів, оскільки ці центри захопили значну частину глобальних фінансових потоків (відповідно до підрахунків економістів, приблизно половина фінансових потоків проходить через офшори [1]). За іншими даними через мережу офшорів, переважно неоподатковуваних, проходить близько \$ 21–32 трильйонів [2].

Термін «офшор» походить від англійського offshore – «поза берегом», тобто «той, що розташований на деякій відстані від берега», і означає територію, на яких діє пільговий режим оподаткування.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови наведено таке визначення: «Офшор – території, які забезпечують пільговий режим для фінансово-кредитних операцій із закордонними учасниками в іноземній валюті». [3]

В пресі ж термін «офшор» вперше з'явився в одній з газет на східному узбережжі США в кінці 50-х років XX століття. В статті йшлося про фінансову організацію, що уникнула урядового контролю шляхом географічної вибіркості. Іншими словами, компанія перемістила діяльність, яку уряд США бажав контролювати і регулювати, на територію із сприятливим податковим кліматом. [4, с. 33]

Теоретики та практики, так і не досягли консенсусу щодо того, що ж таке офшорний центр та які його складові. З початку 1970-их років, коли офшори почали впливати на діяльність міжнародних фінансових ринків, було зроблено безліч спроб для встановлення, що ж насправді є офшорним центром.

Як зазначає Корнієнко П.С. в українському законодавстві: «Офшорна зона є однією з різновидів вільних економічних зон, особливостями яких є створення для підприємців сприятливого валютно-фінансового, фіскального режиму, високого рівня банківської і комерційної таємниці, лояльності державного регулювання». [5, с. 122]

За визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку [6], офшорні фінансові центри – це країни або юрисдикції з фінансовими центрами, що містять фінансові інститути, які мають справу в основному з нерезидентами і / або в іноземній валюті. Установи, власниками яких є

нерезиденти або які контролюються нерезидентами, відіграють надзвичайно важливу роль в центрі. Установи, що знаходяться в центрі можуть отримати значні податкові переваги порівняно з установами, що розташовані поза центром.

Міжнародний валютний фонд зазначає, що наступне визначення є одним із найпрактичніших: «Офшорні фінансові центри – це центри, де основна частина угод фінансового сектора, з обох сторін бухгалтерського балансу, укладається з особами або компаніями, які не є резидентами офшорного фінансового центру, де транзакції ініціюються в іншому місці і де більшість установ, які беруть участь в цих транзакціях, контролюються нерезидентами».

Відповідно до інформації, зазначеної в документах Міжнародного валютного фонду, багато офшорних фінансових центрів володіють такими характеристиками: 1) юрисдикції, чії фінансові інститути залучені у ведення бізнесу переважно з нерезидентами; 2) фінансові системи із зовнішніми активами і зобов'язаннями не пропорційні до внутрішнього фінансового сектору, призначеного для фінансування внутрішньої економіки; 3) більш популярними є центри, які надають деякі або всі з наступних послуг: понижене чи скасоване опо-

даткування; середнє чи незначне фінансове регулювання, банківська таємниця та анонімність. [7]

В зарубіжній літературі можна виділити декілька критеріїв, за якими науковці класифікують ту чи іншу країну як офшор. Зокрема, можна виділити наступні критерії: 1) орієнтація бізнесу на резидентів чи не резидентів; 2) регуляторне середовище; 3) система оподаткування; 4) валютні розрахунки.

Узагальнюючи вищенаведене, слід зазначити, що науковці і практики звертають увагу на схожі критерії при віднесенні юрисдикцій до офшорів, зокрема, це ставка податку, фінансове та податкове регулювання а також проведення операцій з нерезидентами. На підставі наведеного можна зробити висновок, що офшорним фінансовим центром є юрисдикція, яка спрямовує свою діяльність переважно на проведення операцій з нерезидентами, на території якої діють знижені ставки податків та, найчастіше, діють обмеження на розкриття інформації про кінцевого власника-бенефіціара.

Досліджуючи питання офшорів необхідно звернути увагу на рейтинги, за допомогою яких відносять країну до офшорів. Одним з рейтингів є «Індекс фінансової таємниці», який включає в себе

Узагальнення визначень офшорного центру

Автори	Визначення	Критерії
Roberts R. [8, с.260]	Офшорні центри – зручні фінансові центри для проведення фінансових операцій, перш за все через сприятливе оподаткування.	– знижене оподаткування або його відсутність.
McCarthy I. S. [9, с.4]	Офшорні центри – міста, території або країни, які зробили свідоме зусилля, щоб залучити офшорного банківського бізнесу шляхом прийняття гнучкого підходу до податків, зборів та регулювання.	– першочергова орієнтація бізнесу на нерезидентів; – сприятливе регуляторне середовище. – знижене оподаткування або його відсутність.
Park Y. S. [10]	Офшорні фінансові центри відрізняються від своїх вітчизняних аналогів трьома важливими характеристиками. По-перше, міжнародні фінансові центри мають справу із іноземними валютами, які не є валютою країни, де знаходиться центр. По-друге, офшорні центри, як правило, вільні від податків і валютного контролю, які накладаються на внутрішніх фінансових ринках. По-третє, офшорні фінансові центри, в першу чергу, але не виключно, націлені на іногородніх клієнтів.	– першочергова орієнтація бізнесу на нерезидентів; – знижене оподаткування або його відсутність; – проведення розрахунків у валюті, що не є валютою країни, де розташований офшорний центр.
Palan R.[11]	Спеціальні території або юрисдикції, які характеризуються послабленим регулюванням та території, на яких повністю або частково скасоване.	– сприятливе регуляторне середовище. – знижене оподаткування або його відсутність.
Errico L., Musalem A. [12]	Офшорні фінансові центри – це юрисдикції де офшорні банки були звільнені від впливу широкого кола нормативних актів, які, як правило, накладаються на установи-резиденти.	– сприятливе регуляторне середовище. – знижене оподаткування або його відсутність.

оцінку 92 юрисдикцій, зокрема й тих, що не прийнято вважати офшорними центрами.

«Індекс фінансової таємниці» рангує юрисдикції на основі поєднання якісних критеріїв (оцінка секретності на основі 15 показників, які розділені на чотири секції: 1) інформація про бенефіціарного власника; 2) корпоративна прозорість; 3) ефективність податкового та фінансового регулювання; 4) міжнародні стандарти та міжнародна співпраця) та кількісних критеріїв (глобальна вага юрисдикції, визначення якої базується на розмірі частки кожної юрисдикції у глобальному ринку фінансових послуг, наданих нерезидентам, з метою визначення розміру офшорного фінансового центру). [13]

Тобто, цей рейтинг актуалізує регуляторне середовище країни та операції проведені з нерезидентами і безпосередньо не стосується розміру ставок податків у країні.

Також існує рейтинг, що оцінює країни за привабливістю податкового середовища для корпорацій. «Індекс податкової привабливості» [14] оцінює 100 країн світу спираючись на показники, пов'язані з нарахуванням податків, зокрема такі як ставка корпоративного податку, наявність в країні групових податкових режимів, можливість нарахування пришвидшеного зносу, холдинговий податковий клімат, оподаткування приросту капіталу, оподаткування отриманих дивідендів тощо. Також даний індекс враховує чи є країна членом ЄС, адже в Європейському Союзі діють директиви, що зменшують стягнення податків з операцій, проведених в межах ЄС.

Ще одним індексом, що звертає увагу на ситуацію зі сплатою податків в країні є «Індекс сплати

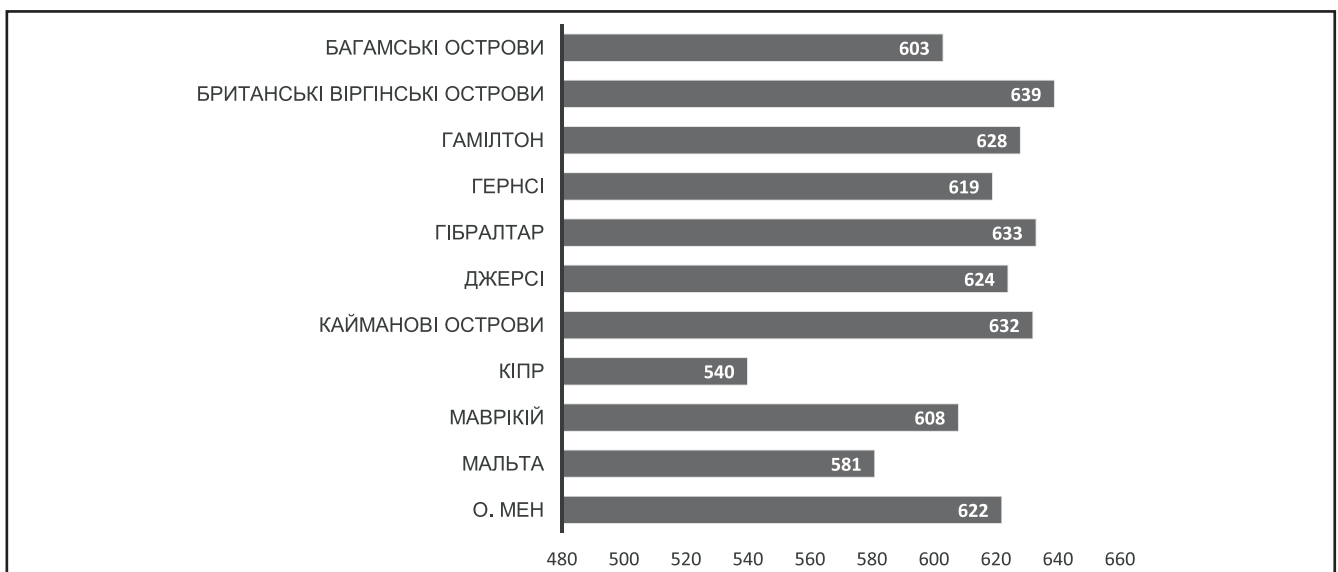
податків», який щорічно складається компанією Price Waterhouse Cooper. Індекс оцінює податки та обов'язкові збори, які має сплатити компанія, а також адміністративний тягар зі сплати податків та зборів, покладений на компанію (кількість зборів та час для їх сплати) [15].

У 2014 році приватний інститут Z/Yen [16] склав рейтинг для оцінки лідируючих офшорних фінансових центрів, який включає в себе, окрім інших, такі критерії як бізнес-середовище, людський капітал, податки, інфраструктура. На першому місці, згідно з рейтингом, знаходяться Британські Віргінські острови (див. рисунок).

Цей рейтинг підтверджується і інформацією компанії Mossack Fonseca, однієї з найбільших постачальників офшорних послуг в світі. У 2016 році стався витік інформації і був оприлюднений список клієнтів компанії. Відповідно до цього списку, лідером серед офшорних центрів за кількістю компаній, якими оперує Mossack Fonseca, станом на квітень 2016 року, є Британські Віргінські острови (1 13648 компаній) [17].

Дослідження показують, що в усьому світі більшість посередників знаходяться в Великобританії, Гонконзі та США. Дослідження бази даних ICIJ Offshore Leaks, в якому містяться дані Панамських газет та попередніх витоків, визначили 140 посередників, пов'язаних із офшорними організаціями. Майже 90% з них мають офіс, дочірнє підприємство або філію в Європі.

Зважаючи на бурхливий розвиток і офшорне «забруднення» світової економіки уряди і міжнародні організації розробляють превентивні заходи

Рейтинг офшорних фінансових центрів, складений приватним агентством Z/Yen [16]

щодо ухилення від сплати податків. Зокрема, Європейська комісія по боротьбі з офшорними податковими ухиленнями внесла пропозиції про те, щоб фінансові посередники автоматично розкривали будь-які нові транскордонні податкові схеми, запропоновані клієнтам. Ті, хто розробляє та заохочує агресивні схеми уникнення, матимуть п'ять робочих днів, щоб подати деталі до своєї місцевої податкової інспекції. «Кінцева мета», за словами комісії, «полягає у розробці механізму ..., який дозволить відмовляти посередників від розробки та реалізації таких заходів» [18].

Нові правила, що вступають в силу в 2019 році та спрямовані на транскордонні схеми, в яких залучено більше однієї країни та хоча б одна з юрисдикцій розташована в Європі. Всі країни-члени Європейського Союзу будуть зобов'язані ділитись один з одним, кожні три місяці, докладними відомостями про розкриті податкові схеми. Буде створено центральний каталог схем запобігання, до якого матимуть доступ усі держави-члени.

Висновки

В процесі дослідження доведено, що офшорні центри це території, де діють знижені ставки податків, діяльність створених в них компаній спрямована на проведення операцій з нерезидентами та володіння компанією здійснюватися на анонімній основі при високих гарантіях конфіденційності. Тобто для компаній існує можливість отримання цілком законних переваг від використання офшорних юрисдикцій, а саме таких як знижене оподаткування, спрощені нормативні вимоги, зменшена кількість необхідних формальностей для ведення бізнесу, близькість до розвинутих країн, зменшення або відсутність валютного контролю, специфічні послуги.

Як свідчать дані рейтингів міжнародних організацій щодо офшорних юрисдикцій незаперечним лідером є Британські Віргінські острови. Водночас більшість посередницьких організацій знаходяться в Великобританії, Гонконзі та США. Проте останнім часом ситуація почала змінюватись. Так, протягом 2017 року Британські Віргінські острови вжили низку заходів, які збільшили прозорість бізнесу. Зокрема, влада відкрила централізований реєстр власників бізнесу, що зареєстровані в даній юрисдикції. Доступ до інформації буде надаватись за запитом від податкових структур іншої держави.

Проведене дослідження також показало активізацію зусиль світової спільноти щодо протидії офшорним схемам. Превентивні заходи проти офшорного «забруднення» полягають у розширенні обміну податковою інформацією та підвищенні вимог до фінансових посередників щодо автоматичного розкриття умов транскордонних податкових схем.

Список використаних джерел

1. Fichtner J. How Apple and Other Multinationals Avoid Taxes and Accountability: Analyzing Offshore Finance as a Complex Network of Ownership Ties [Електронний ресурс] / Jan Fichtner // University of Amsterdam. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://corpnet.uva.nl/2016/09/>.
2. Hutt R. Where are the world's tax havens, and what are they used for? [Електронний ресурс] // World Economic Forum – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.weforum.org/agenda/2016/04/where-are-the-worlds-tax-havens-and-what-are-they-used-for/>
3. Abby Lingvo. Словники. Офшор. [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lingvo.ua/uk/Interpret/uk-ru/%D0%BE%D1%84%D1%88%D0%BE%D1%80>.
4. Редзюк Є. В. Офшоризація світової економіки: перспективи для України і світу / Є. В. Редзюк. // Вісник асоціації докторів філософії України. – 2015. – №1. – С. 32–37.
5. Корнієнко П. С. Офшори в законодавстві України / П. С. Корнієнко. // Часопис Київського університету права. – 2011. – №3. – С. 121–123.
6. OECD. Glossary of Statistical Terms. Offshore Financial Centre. [Електронний ресурс]. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5988>
7. Offshore Financial Centers. The Role of the IMF. [Електронний ресурс] // Monetary and Exchange Affairs Department of the IMF. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/role.htm>.
8. Roberts R. The City: A Guide to London's Global Financial Centre / Richard Roberts., 2008. – 376 с.
9. Park Y. S. International Banking and Financial Centers / Y. S. Park, E. Musa., 1989. – 270 с.
10. Iyer S. Using a Midshore Jurisdiction for Wealth Planning and Offshore Structuring [Електронний ресурс] / Shanker Iyer // LABUAN International Business and Financial Centre. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://www.labuanibfc.com/uploaded_files/slide/ryta4y9ud_1414034847.pdf.

11. Palan R. Trying to Have Your Cake and Eating It: How and Why the State System Has Created Offshore [Електронний ресурс] / Palan // Wiley. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: https://www.jstor.org/stable/2600896?seq=1#page_scan_tab_contents.

12. Errico L. Offshore Banking: Analysis of Micro- and Macro-Prudential Issues [Електронний ресурс] / L. Errico, A. Musalem // IMF Working Paper. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/1999/wp9905.pdf>.

13. Financial Secrecy Index [Електронний ресурс] // Tax Justice Network. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2015-results>.

14. Tax Attractiveness Index [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.taxindex.de/>.

15. Paying Taxes [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes-2016/paying-taxes-2016.pdf>.

16. Leading offshore financial centers worldwide [Електронний ресурс] // Statista. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/statistics/370375/leading-offshore-financial-centers-worldwide/>.

17. Most popular tax havens of Mossack Fonseca as of April 2016, by number of companies located in an offshore center [Електронний ресурс] // Statista. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/statistics/531866/most-popular-tax-havens-mossack-fonseca/>.

18. Garside J. European commission to crack down on offshore tax avoidance [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/business/2017/jun/18/european-commission-to-crackdown-on-offshore-tax-avoidance>

УДК 330.341.003.13

Т.В. ГАВРИЛЕНКО,

к.е.н., доцент, Київський професійно-педагогічний коледж імені Антона Макаренка

Особливості трансформаційних процесів економіки України

У статті розкрито поняття «трансформація» в сучасних умовах та виокремлено об'єктивні передумови трансформаційних перетворень. Виділено основні проблеми трансформації вітчизняної економіки та запропоновано комплекс заходів щодо їх вирішення.

Ключові слова: трансформація, модернізація, власність, держава, державна власність, проблеми трансформації економіки.

Т.В. ГАВРИЛЕНКО,

к.э.н., доцент, Киевский профессионально-педагогический колледж имени Антона Макаренка

Особенности трансформационных процессов в экономике Украины

В статье раскрыто понятие «трансформация» в современных условиях и выделены объективные предпосылки трансформационных преобразований. Выделены основные проблемы трансформации отечественной экономики и предложен комплекс мероприятий по их решению.

Ключевые слова: трансформация, модернизация, собственность, государство, государственная собственность, проблемы трансформации экономики.

T. HAVRYLENKO,

Phd in Economics, Associate Professor, Anton Makarenko professional and pedagogical college of Kyiv

Features of transformation processes of the economy of Ukraine

The article describes the concept of «transformation» in modern conditions and outlines the objective preconditions of transformational transformations. The main problems of the transformation of the domestic economy are highlighted and a set of measures for their solution is proposed.

Keywords: transformation, modernization, property, state, state property, problems of economy transformation.